

ЗНАЧЕННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ ІНФОРМАЦІЇ ДЛЯ СТІЙКОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

Кірейцева Г.В.

Державний університет «Житомирська політехніка»
вул. Чуднівська, 103, 10005, м. Житомир
gef_kgv@ztu.edu.ua

У статті розглядається актуальна проблема забезпечення доступу до якісної екологічної інформації в контексті досягнення цілей стійкого розвитку України. Об'єктом дослідження є екологічна інформація та її значення для стійкого розвитку України. Проблема, яку необхідно вирішити, полягає в обмеженому доступі до якісної, достовірної та зрозумілої екологічної інформації, що перешкоджає ефективному досягненню цілей стійкого розвитку та формуванню екологічної свідомості громадян. Це питання набуває особливої значущості в умовах загострення екологічних проблем та необхідності переходу до сталих моделей виробництва і споживання.

Результати дослідження показують, що екологічна інформація відіграє ключову роль у досягненні кожної з 17 цілей стійкого розвитку, а також у формуванні екологічної свідомості та стимулюванні переходу до сталих моделей виробництва і споживання. Вона є основою для прийняття обґрунтованих рішень на всіх рівнях – від державної політики до індивідуальної поведінки громадян. Однак в Україні існують проблеми з доступністю, достовірністю та сприйняттям екологічної інформації.

Ці результати пояснюються недосконалістю механізмів збору, обробки та поширення екологічної інформації, браком ефективної комунікації між різними стейкхолдерами, недостатньою увагою до екологічної тематики в освіті та ЗМІ. Також відіграють роль такі фактори, як застарілість та неповнота даних екологічного моніторингу, суперечливість інформації з різних джерел, складність науково-технічної інформації для пересічних громадян тощо.

Для використання цих результатів на практиці необхідно впровадити комплексний підхід, який включає заходи із забезпечення відкритості та зручності екологічних даних, наукової верифікації та фактчекінгу екоінформації, розвитку медіаграмотності та критичного мислення громадян, просування екологічного порядку денного в усіх сферах життя, популяризації екологічних знань з адаптацією контенту для різних аудиторій. Такий підхід дозволить забезпечити доступ до якісної екологічної інформації для всіх зацікавлених сторін та сприятиме досягненню цілей стійкого розвитку України. *Ключові слова:* стійкий розвиток, екологічна безпека, екологічна інформація, екологічна політика, екологічний моніторинг, екологізація.

The significance of environmental information for the sustainable development of Ukraine. Kireitseva H.

The article addresses the pressing issue of providing access to quality environmental information in the context of achieving sustainable development goals in Ukraine. The focus of the research is on environmental information and its significance for Ukraine's sustainable development. The problem that needs to be resolved is the limited access to quality, reliable, and comprehensible environmental information, which hinders the effective achievement of sustainable development goals and the formation of environmental awareness among citizens. This issue becomes particularly significant in the context of escalating environmental problems and the need to transition to sustainable production and consumption models.

The research results show that environmental information plays a key role in achieving each of the 17 sustainable development goals, as well as in forming environmental consciousness and stimulating the transition to sustainable production and consumption models. It forms the basis for making informed decisions at all levels – from state policy to individual behavior of citizens. However, in Ukraine, there are problems with the accessibility, reliability, and perception of environmental information.

These results are explained by the imperfections in the mechanisms for collecting, processing, and disseminating environmental information, a lack of effective communication among various stakeholders, insufficient attention to environmental topics in education and media. Other contributing factors include the obsolescence and incompleteness of environmental monitoring data, conflicting information from different sources, and the complexity of scientific and technical information for the average citizen.

To apply these results in practice, a comprehensive approach is necessary, which includes measures to ensure the openness and convenience of environmental data, scientific verification and fact-checking of environmental information, development of media literacy and critical thinking among citizens, promotion of the environmental agenda in all spheres of life, and popularization of environmental knowledge with content adapted for different audiences. Such an approach will ensure access to quality environmental information for all interested parties and will contribute to achieving sustainable development goals in Ukraine. *Key words:* sustainable development, environmental security, environmental information, environmental policy, environmental monitoring, greening.

Постановка проблеми. В умовах зростаючого антропогенного навантаження на навколишнє середовище та загострення екологічних проблем в Україні, досягнення стійкого розвитку країни стає одним із ключових завдань. Стійкий розвиток передбачає збалансоване економічне зростання, соціальний прогрес та захист довкілля. Доступ до достовірної, своєчасної та повної екологічної інформації

є важливою передумовою для прийняття ефективних рішень у сфері охорони навколишнього середовища, раціонального використання природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки. Саме доступ до екологічної інформації має вирішальне значення для забезпечення стійкого розвитку та покращення практичної діяльності громадянського суспільства в Україні [1].

Однак, незважаючи на законодавчо закріплене право громадян на доступ до екологічної інформації, в Україні все ще існують проблеми з її отриманням, розумінням та використанням. Це перешкоджає повноцінній участі громадськості у процесах прийняття екологічно значущих рішень та ускладнює реалізацію принципів стійкого розвитку на практиці. Як зазначає В. Гарашук, інформаційна складова екологічної політики України має вирішальне значення для стійкого розвитку, але існуюча система є неефективною та потребує вдосконалення [2].

Таким чином, дослідження значення екологічної інформації для стійкого розвитку України, аналіз проблем, пов'язаних з її доступністю та використанням, а також пошук шляхів їх вирішення є актуальними завданнями, які потребують ґрунтовного наукового розгляду.

Актуальність дослідження. Проблема доступу до екологічної інформації та її значення для стійкого розвитку набуває особливої актуальності в контексті євроінтеграційних процесів в Україні. Угода про асоціацію між Україною та ЄС передбачає гармонізацію українського законодавства з європейськими стандартами, зокрема в сфері охорони навколишнього середовища [3]. Директива 2003/4/ЄС про доступ громадськості до екологічної інформації [4] та Орхуська конвенція [5] встановлюють вимоги щодо забезпечення доступу до екологічної інформації та участі громадськості у прийнятті рішень з питань, що стосуються довкілля.

Дослідження значення екологічної інформації для стійкого розвитку України є актуальним з огляду на необхідність виконання Україною міжнародних зобов'язань та досягнення Цілей стійкого розвитку, затверджених ООН [6]. Як зазначають науковці [7; 8], доступ до екологічної інформації є ключовим фактором для забезпечення ефективного управління в сфері охорони довкілля, раціонального використання природних ресурсів та досягнення стійкого розвитку.

Актуальність дослідження підтверджується також і тим, що в Україні все ще існують проблеми з доступом до екологічної інформації, незважаючи на закріплення відповідних прав громадян у Законі України «Про охорону навколишнього природного середовища» [9] та Законі України «Про доступ до публічної інформації» [10]. Як зазначається у Національній доповіді «Цілі стійкого розвитку: Україна» [11], однією з перешкод на шляху до стійкого розвитку є недостатня обізнаність громадськості з екологічними питаннями та обмежений доступ до екологічної інформації.

Таким чином, дослідження значення екологічної інформації для стійкого розвитку України є актуальним і своєчасним, оскільки воно спрямоване на пошук шляхів подолання існуючих проблем та сприяння реалізації принципів стійкого розвитку в Україні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Питання доступу до екологічної інформації та її значення для стійкого розвитку України привертають увагу багатьох вітчизняних та зарубіжних науковців. Зокрема, теоретичні та практичні аспекти реалізації права на доступ до екологічної інформації досліджували такі вчені, як Г.В. Анісімова [12], С.М. Кравченко [13], М.В. Краснова [14], Т.О. Коваленко [15] та інші. У роботах зазначених авторів підкреслюється важливість екологічної інформації для забезпечення участі громадськості в прийнятті екологічно значущих рішень та здійсненні контролю за діяльністю держави і суб'єктів господарювання у сфері охорони довкілля. Науковці наголошують на необхідності вдосконалення законодавства України у сфері доступу до екологічної інформації відповідно до європейських стандартів.

Окремі аспекти значення екологічної інформації для стійкого розвитку досліджували В.І. Андрейцев [16], Н.Р. Малишев [17], І.В. Замула [18], Г.В. Кірейцева [19] та інші. У працях цих учених обґрунтовується роль екологічної інформації як інструменту досягнення цілей стійкого розвитку, забезпечення раціонального використання природних ресурсів та екологічної безпеки [16, 17, 18, 19, 20, 21].

Питання доступу до екологічної інформації в контексті міжнародних зобов'язань України розглядалися в роботах В.В. Носіка [22], Н.Р. Кобецької [23], М.О. Медведєвої [24] та інших. Науковці звертають увагу на необхідність імплементації в національне законодавство України положень Орхуської конвенції та Директиви 2003/4/ЄС про доступ громадськості до екологічної інформації.

Незважаючи на наявність значної кількості наукових праць, присвячених проблемам доступу до екологічної інформації та її значенню для стійкого розвитку, в Україні все ще бракує комплексних досліджень, які б розглядали ці питання з урахуванням сучасних викликів та перспектив євроінтеграції. Тому подальше дослідження цієї проблематики є актуальним і необхідним.

Виклад основного матеріалу. Стійкий розвиток суспільства в сучасних умовах значною мірою залежить від доступу до актуальної та достовірної інформації. У рамках глобального екологічного партнерства, яке передбачає ефективну взаємодію між різними секторами суспільства (державними і місцевими органами управління, промисловістю, бізнесом, громадськістю, науковими та освітніми установами) для розробки і реалізації стратегічних рішень на всіх рівнях, одним із ключових принципів є скорочення інформаційного розриву та забезпечення широкого доступу до інформації в процесі прийняття та реалізації рішень.

Як зазначає І.В. Замула [18], сучасна глобальна екологічна криза вимагає уваги та вжиття заходів для її подолання. Проте брак інформації часто перешкоджає повному усвідомленню причин та наслідків дегра-

дації навколишнього середовища, а соціальна інертність заважає вирішенню цих проблем. Інформування про стан довкілля та його зміни має велике значення для різних суб'єктів: держави (з огляду на необхідність регулювання стану навколишнього середовища за допомогою економічних інструментів), суб'єктів господарювання (для визначення їхнього впливу на довкілля та підвищення конкурентоспроможності продукції шляхом інформування споживачів про її екологічність), громадських організацій, що здійснюють контроль за станом навколишнього середовища та поширюють відповідну інформацію, а також для екологічно свідомих громадян. У зв'язку з цим можна стверджувати про особливу роль екологічної інформації в сучасному суспільстві.

Під інформацією про стан навколишнього природного середовища (екологічна інформація) розуміють будь-яку інформацію в письмовій, аудіовізуальній, електронній чи іншій матеріальній формі про: стан навколишнього природного середовища чи його об'єктів – землі, вод, надр, атмосферного повітря, рослинного і тваринного світу та рівні їх забруднення; біологічне різноманіття і його компоненти, включаючи генетично видозмінені організми та їх взаємодію із об'єктами навколишнього природного середовища; джерела, фактори, матеріали, речовини, продукцію, енергію, фізичні фактори (шум, вібрацію, електромагнітне випромінювання, радіацію), які впливають або можуть вплинути на стан навколишнього природного середовища та здоров'я людей; загрозу виникнення і причини надзвичайних екологічних ситуацій, результати ліквідації цих явищ, рекомендації щодо заходів, спрямованих на зменшення їх негативного впливу на природні об'єкти та здоров'я людей; екологічні прогнози, плани і програми, заходи, в тому числі адміністративні, державну екологічну політику, законодавство про охорону навколишнього природного середовища; витрати, пов'язані із здійсненням природоохоронних заходів за рахунок фондів охорони навколишнього природного середовища, інших джерел фінансування, економічний аналіз, проведений у процесі прийняття рішень з питань, що стосуються довкілля [9].

Екологічна інформація представляє собою сукупність даних про динаміку кількісних та якісних змін стану природних об'єктів довкілля, їх взаємозв'язок і закономірності розвитку. Ця сукупність даних є базою для проведення оцінки екологічного стану навколишнього природного середовища та прийняття обґрунтованих управлінських рішень.

Екологічна інформація також відіграє ключову роль у формуванні екологічної свідомості громадян. Вона підвищує обізнаність про стан довкілля та екологічні проблеми, розвиває екологічне мислення, мотивує до дій на захист довкілля, сприяє набуттю практичних навичок стійкого способу життя. Екологічно свідомі громадяни, у свою чергу, створюють запит на сталу продукцію та послуги,

на відповідальну екологічну політику, стимулюючи «зелену» трансформацію економіки та суспільства. Екологічна інформація може надходити до суспільства різними шляхами та впливати на нього на різних рівнях – від формування державної політики до зміни індивідуальної поведінки громадян. Вона охоплює як офіційні (сайти органів влади, кадастри), так і неофіційні (соціальні мережі, блоги) джерела; як наукові (статті, монографії), так і популярні (теле- та радіопрограми, інфографіка) формати.

Екологічна інформація включає в себе широкий спектр відомостей про стан навколишнього природного середовища, його компоненти, джерела забруднення, заходи щодо охорони довкілля тощо. Для кожної з 17 цілей стійкого розвитку екологічна інформація має своє специфічне значення (табл. 1).

Отже, екологічна інформація є наскрізним фактором, який впливає на досягнення всіх цілей стійкого розвитку. Обізнаність про стан довкілля, екологічні загрози та можливі рішення є необхідною умовою для стійкого розвитку в усіх сферах людської діяльності.

З метою сприяння захисту права кожної людини жити в сприятливому для здоров'я та добробуту навколишньому природному середовищі, доступу до екологічної інформації, участі громадськості в процесі прийняття рішень та правосуддю з питань, що стосуються навколишнього природного середовища була прийнята Орхуська конвенція [5], яку Україна підписала 25 червня 1998 року, а вже 6 липня 1999 року ВРУ ратифікувала її. В інших законодавчих документах, таких як Конституція України [25], Закони України «Про інформацію» [26], «Про охорону навколишнього природного середовища» [9] також зазначаються гарантії доступу до екологічної інформації (табл. 2).

Отже, на законодавчому рівні права громадськості на одержання екологічної інформації добре захищені. Однак на практиці для одержання такої інформації доводиться стикатись з доволі суттєвими труднощами.

На основі проведених досліджень, було виділено проблеми доступності, достовірності та сприйняття екологічної інформації, як ключові фактори, які впливають на ефективність використання екологічної інформації для досягнення цілей стійкого розвитку та формування екологічної свідомості суспільства (табл. 3).

Доступність є важливою, оскільки без наявності та можливості отримати екологічну інформацію, вона не зможе виконувати свої функції – інформувати, просвітити, мотивувати до дій. Бар'єри доступності, такі як відсутність даних на офіційних ресурсах чи платний доступ до наукових публікацій, обмежують коло потенційних споживачів екологічної інформації. Достовірність є критичною, адже недостовірна, неповна чи суперечлива інформація може призвести до хибних висновків, неефективних

Значення екологічної інформації для стійкого розвитку

Ціль стійкого розвитку	Значення екологічної інформації
ЦСР 1. Подолання бідності	Інформування про зв'язок між деградацією довкілля та бідністю, про екологічні права та можливості для найбільш вразливих верств населення.
ЦСР 2. Подолання голоду	Поширення знань про сталі методи ведення сільського господарства, збереження агробіорізноманіття, адаптацію до змін клімату.
ЦСР 3. Міцне здоров'я і благополуччя	Висвітлення впливу стану довкілля на здоров'я людей, профілактика екологічно обумовлених захворювань.
ЦСР 4. Якісна освіта	Включення екологічної складової в освітні програми всіх рівнів, розвиток освіти для стійкого розвитку.
ЦСР 5. Гендерна рівність	Роз'яснення особливої ролі жінок в управлінні природними ресурсами, наслідків екологічних проблем для жінок.
ЦСР 6. Чиста вода та належні санітарні умови	Інформування про загрози для водних ресурсів, способи очищення води та екологізації водокористування.
ЦСР 7. Доступна та чиста енергія	Популяризація енергозбереження та відновлюваних джерел енергії, роз'яснення наслідків використання викопного палива.
ЦСР 8. Гідна праця та економічне зростання	Висвітлення принципів зеленої та циркулярної економіки, екологічної модернізації виробництва.
ЦСР 9. Промисловість, інновації та інфраструктура	Інформування про екологічні інновації, зелені технології, сталий транспорт та інфраструктуру.
ЦСР 10. Скорочення нерівності	Роз'яснення екологічних прав та обов'язків, залучення вразливих груп до ухвалення екологічних рішень.
ЦСР 11. Сталий розвиток міст і громад	Поширення знань про зелене містобудування, інтегроване управління відходами, якість атмосферного повітря у містах.
ЦСР 12. Відповідальне споживання та виробництво	Формування культури стійкого споживання, популяризація екомаркування, роз'яснення концепції життєвого циклу продукції.
ЦСР 13. Пом'якшення наслідків зміни клімату	Інформування про причини, наслідки та заходи з адаптації до змін клімату на всіх рівнях.
ЦСР 14. Збереження морських ресурсів	Висвітлення загроз для океанів та морів, сталих практик рибальства, проблеми морського сміття.
ЦСР 15. Захист та відновлення екосистем суші	Поширення знань про цінність біорізноманіття та екосистемних послуг, загрози для наземних екосистем.
ЦСР 16. Мир, справедливість та сильні інститути	Роз'яснення екологічних прав, інформування про участь громадськості в екологічному врядуванні.
ЦСР 17. Партнерство заради стійкого розвитку	Висвітлення кращих практик екологічного партнерства на локальному, національному та глобальному рівнях.

Джерело: розроблено автором

рішень та дій. Маніпуляції та дезінформація підривають довіру до екологічної інформації загалом. Без достовірних даних неможливо адекватно оцінити екологічні загрози та розробити ефективні заходи з їх подолання. Сприйняття визначає, чи буде екологічна інформація засвоєна та використана цільовими аудиторіями. Якщо інформація подана у надто складній формі, якщо вона викликає психологічний опір чи інформаційну втому, її вплив буде мінімальним. Тому важливо адаптувати екологічну інформацію до потреб та особливостей різних груп населення.

Таким чином, виявлення цих проблем демонструє складність викликів, що стоять на шляху ефективного розповсюдження та використання екологічної інформації в Україні. Це доводить, що труднощі існують на багатьох рівнях – від збору та

оброблення даних до їх аналізу та сприйняття кінцевими користувачами. Для подолання цих бар'єрів потрібно спільні зусилля різних зацікавлених сторін, включаючи державні органи, наукові кола, ЗМІ та громадськість.

Висновки. Забезпечення доступу до якісної, достовірної та зрозумілої екологічної інформації є необхідною умовою досягнення цілей стійкого розвитку України та формування екологічної свідомості суспільства. Однак на шляху до цього існує низка проблем, пов'язаних з доступністю, достовірністю та сприйняттям екологічної інформації.

Для подолання цих проблем необхідно впровадити комплексний підхід, який включатиме дієві заходи. Основними є: забезпечення відкритості та зручності екологічних даних, а саме надання віль-

Таблиця 2

Аналіз основних положень законів України щодо гарантій доступу до екологічної інформації

№ з/п	Закон України	Основні положення
1	Конституція України (стаття 50(2))	кожному гарантується право вільного доступу до інформації про стан довкілля, про якість харчових продуктів і предметів побуту, а також право на її поширення. Така інформація ніким не може бути засекречена
2	«Про охорону навколишнього природного середовища» (стаття 9, частина 1, пункт е)	кожен громадянин має право на одержання у встановленому порядку повної та достовірної інформації про стан навколишнього природного середовища та його вплив на здоров'я населення
3	«Про інформацію»	гарантує право на доступ до інформації і створює правове підґрунтя для реалізації цього права. Закон має низку позитивних рис, включаючи гарантію права на отримання інформації (стаття 5 і 9), та зобов'язання державних органів надавати інформацію за запитом (стаття 10 і 32), положення про систему оскарження (стаття 35 і 48) та право вимагати від уряду інформацію про себе (стаття 23), обов'язок державних органів влади активно розповсюджувати інформацію (стаття 29) і санкції щодо тих, хто порушує даний закон (стаття 35 і 47)

Джерело: сформовано автором

Таблиця 3

Проблеми доступності, достовірності та сприйняття екологічної інформації

Проблема	Виклики та бар'єри
Доступність	<ul style="list-style-type: none"> – відсутність або обмеженість екологічної інформації на офіційних ресурсах; – складність пошуку та навігації на сайтах органів влади; – paywall у наукових виданнях; – недостатня представленість екотематики у ЗМІ; – цифрова нерівність та відсутність доступу до інтернету у частини населення, тощо
Достовірність	<ul style="list-style-type: none"> – застарілість та неповнота даних екологічного моніторингу; – суперечливість інформації з різних джерел; – ненавмисні помилки та неточності у публікаціях; – навмисні маніпуляції та поширення неправдивої інформації (фейки, дезінформація); – недостатня компетентність журналістів в екологічній тематиці, тощо
Сприйняття	<ul style="list-style-type: none"> – складність сприйняття науково-технічної інформації пересічними громадянами; – психологічне витіснення «незручних» екологічних фактів; – інформаційна втома та апатія внаслідок негативних еконовин; – стереотипне сприйняття екоактивістів як «екотерористів»; – конкуренція екотематики з іншими інфоприводами за увагу аудиторії, тощо

Джерело: сформовано автором

ного доступу до екологічної інформації у форматі, зручному для використання різними стейкхолдерами – державними органами, науковцями, громадськістю, бізнесом тощо; наукова верифікація та фактчекінг екологічної інформації, а саме перевірка екологічної інформації на достовірність та точність, верифікація фактів, цифр, цитат, які використовуються у матеріалах на екологічну тематику; розвиток медіаграмотності та критичного мислення громадян, а саме включення відповідних курсів у навчальні програми; проведення тренінгів, воркшопів; створення онлайн-ресурсів, посібників; інформаційні кампанії у ЗМІ, соцмережах; публічне спростування фейків і маніпуляцій; просування екологіч-

ного порядку денного, інтеграція екологічної тематики у різні сфери життя: від державної політики до індивідуальної поведінки громадян; популяризація екологічних знань, адаптація контенту для різних аудиторій (через екоподкасти, інфографіку, ігри, челенджі тощо).

Реалізація цих заходів потребує скоординованих зусиль органів влади, науково-освітньої спільноти, ЗМІ, громадянського суспільства, бізнесу. Лише за умови такого комплексного, міжсекторального підходу можливо забезпечити доступність, достовірність та ефективність сприйняття екологічної інформації, а отже – її дієвість як інструменту досягнення стійкого розвитку України.

Література

1. Ladychenko, V., Melnychuk, O., & Julia Kanaryk, O. Y. International Mechanism of the Environmental Information Access and Cooperation Framework for Climate Change Protection. *European Journal of Sustainable Development*. 2019. № 8(4). P. 131. URL: <https://doi.org/10.14207/ejsd.2019.v8n4p131>
2. Haraschuk, V., Zelinska, Y., Spasenko, V., & Shulga, I. Information Component of the Environmental Policy of Ukraine: Current Status and Development Potential. *European Journal of Sustainable Development*. 2020. № 9(2). P. 69. <https://doi.org/10.14207/ejsd.2020.v9n2p69>
3. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text
4. Directive 2003/4/EC of the European Parliament and of the Council of 28 January 2003 on public access to environmental information and repealing Council Directive 90/313/EEC. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32003L0004>
5. Конвенція про доступ до інформації, участь громадськості в процесі прийняття рішень та доступ до правосуддя з питань, що стосуються довкілля (Орхуська конвенція). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_015#Text
6. Цілі стійкого розвитку: Україна. Національна доповідь 2017. URL: http://un.org.ua/images/SDGs_NationalReportUA_Web_1.pdf
7. Гавриш Н. С. Доступ до екологічної інформації як передумова стійкого розвитку. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія: Право. 2015. Вип. 32(2). С. 11-15.
8. Козмуляк К. А. Екологічна інформація в механізмі забезпечення права на сприятливе навколишнє середовище. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2020. № 2. С. 165-168.
9. Про охорону навколишнього природного середовища: Закон України від 25.06.1991 № 1264-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1264-12#Text>
10. Про доступ до публічної інформації: Закон України від 13.01.2011 № 2939-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-17#Text>
11. Національна доповідь "Цілі стійкого розвитку: Україна". URL: <https://sdgs.un.org/partnerships>
12. Анісімова Г. В. Теоретичні засади розвитку екологічного законодавства в контексті природно-правової доктрини: монографія. Харків: Право, 2019. 672 с.
13. Кравченко С. М., Андрусевич А. О., Бонайн Дж. Актуальні проблеми міжнародного права навколишнього середовища: підручник. Львів: Видавничий центр ЛНУ, 2002. 336 с.
14. Краснова М. В. Правове регулювання екологічної інформації в Україні. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Юридичні науки*. 2002. Вип. 45. С. 35-42.
15. Коваленко Т. О. Правове регулювання інформаційних відносин у галузі охорони довкілля. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія «Право»*. 2015. № 1151. Вип. 19. С. 169-173.
16. Андрейцев В. І. Екологічне право і законодавство суверенної України: проблеми реалізації державної екологічної політики: монографія. Дніпро: Національний гірничий університет, 2011. 373 с.
17. Малишева Н. Р. Екологічне право України: стан та перспективи розвитку. *Проблеми права екологічної безпеки: навч. посіб. / М. В. Краснова, Г. І. Балюк, А. Г. Бобкова [та ін.]; за заг. ред. М. В. Краснової та Р. С. Кіріна; відп. ред. В. І. Андрейцев*. Дніпро: НГУ, 2016. С. 44-57.
18. Інформаційне забезпечення економічного механізму охорони та стійкого використання природних ресурсів [Текст]: монографія / За заг. ред. д.е.н., проф. Замули І.В. Житомир: ПП "Рута", 2017. 308 с.
19. Кірейцева Г.В., Хоменко С.В., Устименко В.І., Андреева О.Ю., Палій О.В. Звітність підприємств зі стійкого розвитку як інструмент розвитку екологічної відповідальності. *Екологічні науки*. 2023. Вип. № 6(51). С. 18-24.
20. Kireitseva H., Demchuk L., Paliy O., Kahukina A. Toxic impacts of the war on Ukraine. *International Journal of Environmental Studies*. 2023. № 80 (2). P. 267-276.
21. Kotsiuba I., Herasymchuk O., Shamrai V., Lukianova V., Anpilova Y., Rybak O., Lefter I. A strategic analysis of the prerequisites for the implementation of waste management at the regional level. *Ecological Engineering & Environmental Technology*. 2023. № 24 (1). P. 55-66.
22. Носік В. В. Право власності на землю Українського народу: монографія. Київ: Юрінком Інтер, 2006. 544 с.
23. Кобецька Н. Р. Екологічне право України: навч. посіб. 2-ге вид., перероб. і допов. Київ: Юрінком Інтер, 2008. 352 с.
24. Медведева М. О. Реалізація міжнародно-правових норм з охорони навколишнього середовища у внутрішньому праві України: проблеми та перспективи. *Актуальні проблеми міжнародних відносин*. 2010. Вип. 88. Ч. 1. С. 179-181.
25. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text>
26. Про інформацію: Закон України від 02.10.1992 № 2657-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12#Text>